

Školní Zahrada

ZAHRAHA VYPRÁVÍ
ZÁHRADA, KTORÁ UČÍ, V MODRE
KOUZELNÝ ČTVEREC
VYPĚSTUJTE SI KUCHARKU
BOTANIKEM 19. STOLETÍ

ČASOPIS
PRO ZAHRADNÍ PEDAGOGIKU
ČÍSLO 2 / 2021

Časopis je možno odebírat elektronicky prostřednictvím: www.skolni-zahrada.cz

Příběhy

Příroda je velmi kreativní prostředí, které od pradávna inspiruje umělce, malíře, skladatele, básníky, a proto i pro výuku jazyků doporučujeme vyběhnout do zahrady, do parku, do lesa.

Můžeme tu používat popisný jazyk, který znásobí naši slovní zásobu, psát atlasy, zapisovat si pozorování z přírody. Ale můžeme tu pracovat i na naší fantazii, protože třeba život v trávě nebo ve větvích je plný tajemství, dobrodružství, zápasů, ale i klidu, rozjímání, relaxace a meditace.

Objevujte přírodniny a dávejte jim vlastní jména, trénujte synonyma (třeba pro kámen jich najdete hned několik). Hledejte protiklady, dávejte objektům vlastnosti a používejte přídavná jména. V zahradě dětem půjde lépe i volné psaní. Ale třeba i náhodný čtverec v trávě je plný příběhů, každá rostlina, každý brouček má za sebou i před sebou část života, kterou stojí za to popsat.

Na stránkách jednoho čísla časopisu se k celé škále učiva českého jazyka nedostaneme, ale nabídneme alespoň střípky inspirace a budeme klást důraz nikoliv na pravopis nebo technickou stránku jazyka, ale na jeho poetičnost, pestrost, slovní zásobu, dětskou fantazii a kreativitu.

Zavřete na chvíli učebnice, vezměte oblíbenou beletrii, nebo jen tužku a papír a utíkejte do zahrady, dokud svítí sluníčko a pod rozkvetlou třešní je tak krásně.

Martin Kříž

„My zahradníci žijeme jaksí do budoucnosti; kvetou-li nám růže, myslíme na to, že příští rok nám pokvetou ještě líp; a za nějakých deset let bude z tohoto smrčku strom – jen kdyby už těch deset let bylo za mnou! Chtěl bych už vidět, jaké budou ty břízky za padesát let. To pravé, to nejlepší je před námi. Každý další rok přidá vzrůstu a krásy...“

Karel Čapek: Zahradníkův rok

Zahrada vypráví

Zahrada je pro trénink a rozvoj jazykových a literárních dovedností snad přímo stvořená. Nabízí pestrost a proměnlivost podnětů, příležitosti k pozorování i aktivitě, potenciál příběhů.

Při hodině mateřského jazyka můžete v zahradě rozebírat literární skvosty nebo vzít s sebou tužku a papír a psát. Anebo se obejdete bez pomůcek a budete „jen“ ústně prohlubovat jazykové znalosti, literární tvoření nebo poetickou fantazii. Zároveň platí: co zvládne mladší žák ve svém rodném jazyce, to můžeme chtít po žákovi vyššího ročníku v rámci cizího jazyka. Takže: Pojďme do zahrady! Poďme do zahrady! Let's go to the garden!

Inspiraci pro výuku češtiny, slovenštiny a dalších jazyků v zahradě přinesla přednědávem česko-rakouská soutěž *Pěstuj, zkoumej, vyprávěj!* (<https://www.lipka.cz/edugard-soutez/>) v jednom ze tří témat: Zahrada vypráví.

Například tým Šestáci ze ZŠ a MŠ Čestice spojil češtinu s přírodovědou a výtvarnou výchovou a připravil komiks ze života včel – obr. 1. Sedmáci vytvořili knihu Naše školní zahrada – obr.

2 – jako dárek pro prvňáky. Na dvacetí stránkách zachytili zahradu a život v ní: kompost, žížaly, kůlnu, zeleninu, mravenec, hmyzí hotel, jezírko, veverky, včely, bylinky, stromy, květiny... Osmáci sepsali zahradní kroniku – 22 voňavých stran. A devět deváťáků z Čestic se loučilo se svou školou dokonce angličtině, vzpomínkami na hezké chvíle ve školní zahradě Our school garden.

Děti ze ZŠ Moravská Nová Ves vytvořily komiks ze života fazolí. V angličtině namluvili své videopojednání o zahradě Garden Magazine šestáci ze ZŠ Budišov. Extra Áčko ze ZŠ M. Kudeřkové Strážnice vsadilo na příběhy s recepty – Bylinky vypráví o životě ve škole. Šestáci ze ZŠ a MŠ Podolí vytvořili knihu Rok v zahradě o tom, co zahrada přináší a co my přinášíme jí. V ZŠ Pyšel si každý žák v první třídě vy-

sadil strom, který s ním roste, vznikly k tomu knížky, obrázky, leporela a povídky na téma Alej prvňáčků – obr. 3.

Tým Robinsonů ze ZŠ a ZUŠ Bezdrevská z Českých Budějovic využil postavy skřítků Rašelíníčka, Bezinky či Půdníčka, děti od nich dostávaly úkoly jako hledání v kompostu, přiřazování semenek, sledování biodiverzity. Ve 2. ZŠ Jindřichův Hradec vznikl deníček Broučci. Každý měsíc školního roku děti vyprávěly jeden příběh. Průběh roku popsaly také děti ze ZŠ Havlíčkův Brod, Konečná, v povídce Já, školní zahrada. Mladší školáci ze ZŠ Brno, Palackého třída, zpracovali leporelo Jeden den ježka v zahradě – obr. 4.

Veršovanou videoprezentaci badatelského zkoumání Rajská zahrada aneb Anděl Páně 3 vytvořil tým ze ZŠ TGM Moravské Budějovice. V ZŠ a Praktické škole Velké Meziříčí musejí máknout i víly – dělají průvodce po školní zahradě – obr. 5. Postaraly se o to 7–11leté děti.

Ostopovičtí skřítki připravili v podobě komiksu manuál Co patří do kompostu. Čtivou zeleninu mají v ZŠ Domamil. Nemusí se přece vždycky vysévat do pravidelných řádků, mohou vám vyrůst i zeleninová slova – obr. 6.

Tým Gymnázia Chotěboř zpracoval Vtipného videoprůvodce po ukázkové přírodní zahradě školy. Leona Pospíšilová z 9. ročníku ZŠ a MŠ Tasov napsala povídku Kouzlo zahrady. Budování zahrady v ní dokázalo dát dohromady znesvářenou vesnici. Razantně k věci přistoupili v ZŠ a MŠ Oudoleň. Tým Velcí z Oudoleně napsal, nazpíval a natočil na video – Kramářskou píseň, která pojednává o napravení liného Káji a je nevhodná pro slabé povahy. Strašidelný příběh taky doprovodili kolážemi z fotek a kreseb – obr. 7.

Zkrátka děti a jejich učitelé překvapili úžasnou tvořivostí, jak pojali téma: Zahrada vypráví. Přidáte se? Ani není třeba soutěžit. Jen tak. Pro radost z nevšední výuky češtiny, literatury nebo cizích jazyků. Nebo všeho. ●

Z podkladů z projektu Edugard zpracovala Hanka Kolářová
Foto z archivu soutěže
Pěstuj, zkoumej, vyprávěj!

LIDÉ ZE ZAHRAD

Hela z permakulturní zahrady

Vzpomínka na Ing. Helenu Vlašínovou, Ph.D. (1953–2017).

Principy a praktiky permakulturního zahradničení i šetrného chovatelství široucí se přesahovaly ze soukromí Hely Vlašínové do nejrůznějších směrů. Byla totiž nejen znamenitou chovatelkou koz a slepic, ale především nadšenou a úspěšnou zahradnicí, která zásady permakultury dokázala propagovat nejen inspirativními přednáškami a texty, ale hlavně praxí na vlastní zahradě, kterou s manželem Mojmiřem [mj. vysokoškolským učitelem a certifikátorem přírodních zahrad, viz též Školní zahrada 4/2020] dokázali vybudovat na ploše původního rumiště tak dobře, že se stala jednou z prvních ukázkových přírodních zahrad v ČR.

Helin vklad do budování a rozvoje permakulturních, přírodních, a tím pádem i moderních školních zahrad byl zcela mimořádný. Mnoho energie věnovala vzdělávání nejrůznějších zájemců o permakulturu, resp. o permakulturní design, který je založený na pozorování a ohleduplném využívání přírodních látkových koloběhů i přirozených vazeb mezi organismy a jejich prostředím. Pro *Ekologický institut Veronica* pořádala pravidelná *Setkání přátel přírodní zahrady*, podílela se také na projektu *Přírodní zahrady bez hranic*. Na témata související s budováním a využíváním přírodních zahrad Hela publikovala dlouhou řadu článků, např. v časopisech *Klíčová díрка* a *Zahrádky a zahrady*, čímž se jí dařilo vybízet a inspirovat i obyčejné zahrádkáře k přírodě bližším způsobům obhospodařování jejich záhonků i stromů. Pozoruhodnou je také skutečnost, že jako vědecká a pedagogická pracovnice *Agronomické fakulty Mendelovy univerzity v Brně* dokázala prosadit a následně řadu let vyučovat předmět *Permakulturní techniky*.

Hela byla rovněž aktivní členkou *Gen-gelu*, obecně prospěšné společnosti, která usiluje o uchování starých, krajových

a rodinných odrůd zemědělských plodin jako cenného kulturního dědictví. V brněnské *Lipce* několik let vedla *Klub aplikované botaniky*. O její vysoké způsobilosti v oblasti environmentální osvěty svědčí i kapitoly věnované permakultuře, které zpracovala do knihy Václava Cílka a kol. *Tři svíce za budoucnost*, a také zvláštní číslo časopisu *Veronica* nazvané *Biodiverzita v zahradě a sadu* (prosinec 2020) sestavené především z Heliných textů.

Nejúspěšnějším publikačním počinem Hely Vlašínové se však stala knížka *Zdravá zahrada*. Zde shrnula i pro laiky srozumitelným a laskavým způsobem řadu rad a doporučení, jak na zahradě hospodařit bez chemie, dokázala vysvětlit, co jsou smíšené kultury, co je dobré vědět o léčivých a jedlých plevelech, jak se raději přátelit než bojovat s drobnými i většími zahradními živočichy a hlavně jak vylepšovat půdu a udržovat ji zdravou. O zcela mimořádném zájmu o tuto jedinečnou rukověť nejlépe svědčí už čtyři její vydání.

Helin životaběh se vyznačoval neobyčejnou skromností, sebekázní a pokorou, byla člověkem čistým, plným lásky, ohleduplností a dobré vůle pomáhat komukoliv, kdo pomoc potřebuje. Pokud by bylo na světě víc lidí tak dobrých jako Hela Vlašínová, bylo by kolem nás mnohem víc porozumění, úsměvů a radosti, ale i zdravější přírody nejen kolem našich domovů. ●

Aleš Máchal

Foto: archiv Mojmiry Vlašín

Zahrada vypráví – ze zadání soutěže

Příběhy mohou být vyprávěné (v češtině, angličtině, němčině, španělštině či francouzštině), psané nebo kreativně zobrazené prostřednictvím obrázků, fotografií či filmu... Zahradní příběhy mohou mít např. formou krátké povídky, filmu, hry, v obrázkové podobě (časosběrné foto, komiks, koláž, kramářská píseň...). Školní zahradu, zážitky na školní zahradě nebo svět zvířat a rostlin probudte v nápaditém příběhu.

2

Žížali život

Dobrý den, jmenuji se Richard a bydlím na školní zahradě v Čestlicích. Bydlím tu díky svému praprapraděvci a prapraprababičce v jedné osobě, protože jak jistě všichni víte, my žížaly jsme hermafroditi. Společně se svými přáteli, dětmi a cizími žížalami se žijím hloubením tunelů v podzemí. Je celkem smutné, že nevím, jak vypadají. A tím se dostávám k mému životnímu snu - vidět, rozeznávat barvy, cokoliv si známkou prohlédnout svou rodinu a ne se jen řídit instinktem. Bohužel vím, že tento sen se mi asi nikdy nesplní. Omlouvám se, začíná pršet, musím rychle pryč. Je to tu nebezpečné...

Najednou jsem se objevil na povrchu země a já viděl! Viděl jsem krásnou zelenou travu, viděl jsem dopadat kapky deště na hladinu jezírka, viděl jsem skákat žáby, viděl jsem kymácející se stromy, ale hlavně jsem viděl to, jak je všechno velké. Připadal jsem si jako smítko prachu. Byl to ten nejlepší pocit, který jsem kdy měl, ale zároveň jsem se bál, kdy přijde ten moment, kdy si pro mě přiletí nějaký ptáček...

Kristián Kopř

1

3

Je to krásné, není, ani plávaná

Aloni přišel marionet napít akryl.

4

5

7

6

Záhřada, ktorá učí, v Modre

Do projektu Záhřada, ktorá učí, sme sa zapojili, pretože sme chceli vytvoriť prostredie na našom školskom pozemku Gymnázia Karola Štúra v Modre, v ktorom budú prebiehať zážitkové neformálne podujatia a vzdelávania pre našich žiakov, ale aj žiakov z iných škôl.

Formou zážitkových a praktických aktivít sa uskutočňuje zážitkové učenie, upevnenie sociálnych vzťahov a najmenší návštevníci areálu sa hrovou formou môžu naučiť poznávať prírodu a svet okolo nás. Pedagógovia aj žiaci takto vystúpili z „komfortnej zóny“ formálneho vyučovania v triedach. Úctu, návrat k prírode a nezištnú pomoc sme podporovali u našich žiakov a návštevníkov nielen pri tvorbe a realizácii Záhřady, ktorá učí, ale aj pri všetkých aktivitách, ktoré sa v nej realizujú. V záhřade sme zrealizovali projekty Náučná záhřada liečivých rastlín a Prírodná telocvičňa, vysadili sme alpský kopec, poznávací vršok a rôzne okrasné rastliny, umiestnili sme veľa vtáčích búdok a hmyzích hotelov. Dôležitou súčasťou je aj pocitový chodník z piesku, kamienkov, šišiek a kôry, ktorý využívame hlavne na telesnej výchove.

Záhřada, ktorá učí, nám umožnila rozvíjať medzipredmetové vzťahy prostredníctvom prírodných prvkov. V záhřade vyučujeme fyziku, chémiu, matematiku, cudzie jazyky, vyučovací jazyk, výtvarnú výchovu a iné.

Našu záhřadu vieme rôznorodo využiť na spestrenie vyučovania cudzích jazykov. Záhřada pomáha odbúrať stres, keďže výučba vonku je nielen príjemnou pozitívnu zmenou na čerstvom vzduchu a v pohybe, no utužuje aj tímovú prácu a rozvíja predstavivosť.

Na hodine s mladšími žiakmi vieme obohatiť ich slovnú zásobu. Pozorovaním vecí okolo seba vedia nájsť výrazy začínajúce na dané písmená abecedy. Použitím fantázie vedia nájsť vhodné predmety a schovať ich – ostatní hádajú, kde sú predmety v záhřade schované, pričom využívajú a trénujú si rôzne typy otázok, učia a precvičujú si predložky miesta, prídavné a podstatné mená. Počas prestávky sa udejú rôzne činnosti, žiaci ich neskôr po anglicky zreprodukovujú – môžu využiť slovesá a časovať ich po-

mocou vhodných časov. Pozorovaním môžu opisovať počasie a rôzne javy vonku.

So staršími žiakmi sme sa venovali viac užitočným rastlínkam, ktoré môžeme v našej záhřade nájsť. Študenti hľadali informácie o jednotlivých bylinkách a pripravili prezentácie o nich svojim spolužiakom. Pozornosť sa venovala najmä ich využitiu pri zdravotných problémoch a pri varení. Študenti porovnávali ich využitie v minulosti a v súčasnosti. Vyhľadávaním informácií v cudzojazyčných textoch si zvyšovali slovnú zásobu. Vnímali spätosť prírody a človeka a vyjadrovali svoj názor na pestovanie vlastných rastlín vo svoj prospech. Spoločná príprava a pitie bylinkového čaju je príjemnou príležitosťou na hranie rôznych rolí spojených so socializáciou v cudzom jazyku. Študenti sa viac zamýšľali nad životom v minulosti, keď ľudia žili viac spätí s prírodou a viac času trávili vonku manuálnou prácou ako dnes. Od bylín je možné dostať sa k rôznym ekologickým témam a zdieľať svoje názory. Dôraz sa kladie na vzájomnú spoluprácu, tímovú prácu, no tiež na rozvíjanie empatie a rešpektu voči prírode a jej darov pre ľudí.

V slovenskom jazyku je tiež široké požitie. V rámci morfológie sa precvičujú slovné druhy s využitím pomenovaní prvkov záhřady. V záhřade žiaci vymýšľajú príbehy, učia sa robiť jednoduchý, odborný a umelecký opis. V rámci štylistiky sa zžívajú do pozície prednášajúcich, prípadne robia referáty. Zaujímavé sú aj tvorby básní o prvkoch v záhřade.

Naša záhřada sa stala prírodnou učebňou a zároveň relaxačnou oddychovou zónou, kde môžu študenti tráviť čas počas prestávok ale aj pri mimovyučovacích aktivitách.

Projekt záhřada, ktorá učí nás inšpiroval k zmenám vo výučbe.

Mgr. Danica Grnáčová,
riaditeľka školy
Foto: archív Gymnázia
Karola Štúra v Modre

PRVKY ZAHRADY

Kouzelný čtverec

Tenhle čtverec ve vaší zahradě může být nestálý, náladový, krásný, jedinečný... jako poezie. Nebo exaktní jako věda.

Stačí vzít čtyřmetrový provázek pro každého žáka, psací potřeby a papír a vyrazit na trávník, loučku nebo podrost pod stromy školní zahrady, kdekoli se dá spočinout. Každý žák si vybere místo v zahradě, které se mu líbí a které ho zaujme, a ohraničí si oním čtyřmetrovým provazem svůj poetický čtverec. Bude to jeho mikrokrajina. A on teď bude básník a spisovatel. Soustředí se na detaily, bude vnímat svou krajinu a následujících 15–20 minut pozorovat a popisovat, co vidí. Může vymýšlet příběhy nebo jen popisovat dění nebo své pocity. Výběr literárního útvaru bude na něm. Může vytvořit báseň, příběh, popis, esej či cokoli jiného. Učitel žáky může povzbudit, aby si všímali i zvuků, vůní, barev, pohybu větru.

Pokud vše zorganizujeme tak, aby mikrokrajina každého žáka mohla užít vyznačená delší dobu, třeba po celá čtyři roční období, může se poetický čtverec stát zároveň badatelským prostorem. Žáci mohou pravidelně sledovat změny na svém čtverečním metru a zaznamenávat je. Volba, zda to bude literární, nebo vědecký způsobem, záleží na dohodě. ●

Zdroj: Zahrada, která učí, upraveno (red)

Foto: archiv SEV Chaloupky

Alpínsky kopec

Praktické vzdělávací prvky v záhrade Gymnázia Karola Štúra v Modre často zrkadlí genia loci vinohradníckeho mesta, akým je aj Modra so svojimi rozsiahlymi vinohradmi na úpätí Malých Karpát.

Záhradu sa podarilo vytvoriť na malom pozemku vďaka úzkej spolupráci pedagógov, rodičov a žiakov na projekte Záhrada, ktorá učí. Predstavujeme ju na predchádzajúce dvojstrane. Okrem vyvýšeného terasového geometrického záhonu, ktorý je vysadený lúčnymi a okrasnými rastlinami, tu nájdete napríklad hmyzí, motýlí a vtáčí hotel, poznávací vršok s výsadbou lokálnych drevín.

Jedinečným prvkom však je alpínsky kopec. Vznikol na nevyužitom príkrom svahu v zadnej časti záhrady a škola sa ho rozhodla premeniť na ukážku alpínskych spoločenstiev rastlín. Kopec orientovaný na sever a vysadený vysokohorskými druhmi rastlín študenti využívajú nielen na biológiu, ale aj na angličtinu a geografii. Okrem vzdelávacej funkcie je to aj estetický prvok a zároveň slúži ako funkčné spevnenie svahu. ●

Ivana Poláčková, CEEV Živica

Foto: Ivana Poláčková

Vypěstujte si kuchařku

Pandemie nás naučila dělat skoro všechno online. Třeba i vařit online. A co takhle otočit to a – reálně si vypěstovat přímo na školní zahradě kuchařku, tedy některé recepty...

Na plochu pouhého metru čtverečního můžeme zasadit dvě brambory, vysít řádek mrkve a řádek petržele, zasadit pár rostlin majoránky, několik cibulí a pár česneků, poctivě zalévat a okopávat. A ejhle, copak nám to vyrostlo? Bramboračka! A můžeme ji na školní zahradě nejen vypěstovat, ale i uvařit a degustovat. Ze záhonu rovnou do kotlíku a pak na talíř.

Podobné jedlé kombinace můžete vyzkoušet například se záhonky Kečup nebo Pizza, případně Pomazánkový záhon nebo Čajový záhon.

Pizza je neodmyslitelně spjata s rajčaty a bazalkou či oreganem (dobromyslí). Je to naprosto pochopitelné, protože tento pokrm původně vznikl v jedné oblasti z lokálních surovin, tedy z rostlin, kterým se v daném místě dařilo, a z něj pak nespočetné obměny. Rajčata a bazalka potřebují k svému růstu teplo, tak se vysazují na dobře připravený záhon až po zmrzlých. Ve smíšených kulturách toho můžeme krásně využít a prostor mezi rajčaty osázet bazalkou nebo majoránkou, které průběžně sklízíme a sušíme. Do pokrmů se dají použít i čerstvé, ale na rajčata si musíme počkat až do prázdnin nebo na začátek nového školního roku.

Kečup nabízí možnost, jak trochu vyrovnat časový nesoulad mezi školním rokem a sklizní plodů naší práce. Pokud si z úrody rajčat uvaříme protlak nebo kečup, můžeme jej uskladnit a před koncem roku si upéct minipizzy s čerstvou bazalkou nebo oregánem, ještě dřív než dozrají nová rajčata.

Pomazánkový záhon může být bylinková spirála nebo jedlý trávník. Na pomazánky ale můžeme pěstovat i luštěniny.

Čajový záhon bude věnován spíš jednoletým čajovým bylinám, jako je heřmánek, sléz maurský, měsíček nebo chrpa. Jedná se vlastně o rostliny s jedlými květy, takže začerstva mohou posloužit ke zdobení na zahradě uvařených pokrmů nebo jen na zpestření svačinky z domova.

Kreativitu můžeme využít i při pěstování cibulky na nať třeba jen v květináčové mise na okenním parapetu. Vyrostle nám velikonoční frgál.

Zajímavé je, že rostliny, které se mají rády na talíři, se často mají rády i na záhoně. Kopr vysetý v blízkosti okurek svou vůní maskuje vůni okurek, tím znesnadňuje okurkovým škůdcům nalezení kýžených rostlin a zároveň zvýrazňuje chuť okurek a hodí se k nim do salátu. ●

Dana Krivánková

Foto: archiv Lipky

Garden is Garten

Pro účely výuky cizích jazyků můžeme používat všechny aktivity, které jsou primárně určeny pro rodný jazyk. Pokud následující aktivity použijeme na hodině cizího jazyka, jsou určeny spíše pro druhý stupeň základní školy, pokud je použijeme v rodném jazyce, jsou vhodné spíše pro první stupeň.

ABECEDA – Žáci mohou pracovat např. ve 4 skupinách. Na papír napíšeme abecedu a žáci budou v zahradě hledat přírodniny začínající na písmena abecedy. Neživé přírodniny nosí žáci učitel, živé mu ukazují (tak aby je nepoškodili – rostliny netrháme, živočichy nepřenášíme). Přírodniny žáci pojmenovávají v daném jazyce. Kdo najde přírodninu na určité písmeno jako první, získává 2 body, kdo druhý, získává 1 bod. Ostatní skupiny jsou bez bodu. Pokud žák najde brouka – beetle –, může ho ukázat i podruhé jako hmyz – insect –, a získá tak body za písmeno B i I.

PÍSMENO – Zadáme písmeno. Žáci budou v zahradě hledat předměty, které na toto písmeno začínají. Vyhrává ten, kdo najde a správně pojmenuje nejvíce předmětů.

CO SE DĚJE – Žáci si najdou na zahradě místo, které se jim líbí a usadí se (ti aktivnější se mohou i procházet). Pozorují, co se děje kolem nich, a píšou jednoduché věty: Grass is green. Beetle is lying on his back. The clouds are flying across the sky.

POPIS DRUHU – Vypravujeme nebo nechme žáky vyprávět v cizím jazyce o vybraném druhu rostliny, živočicha nebo zahradního prvku. Popíšeme jeho velikost, umístění a funkci v zahradě, různé vlastnosti dle jazykové úrovně žáků. ●

Botanikem 19. století

Zkusme si při češtině nebo biologii práci prvních botaniků, kteří museli být i dobrými jazykovědci, když vymýšleli rodová a druhová jména či názvy čeledí a rodů.

Žáci (z 5.–8. ročníku ZŠ) ve skupinách nebo jednotlivě sbírají na zahradě deset různých listů (složených, dělených, zvláště vykrájaných, ale i hladkých, kulatých, podlouhlých...). Když listy přinesou, představíme si, že to jsou listy zcela nové pro vědu a je třeba je pojmenovat. Žáci list prostudují a dají rostlině druhové i rodové jméno.

Při pojmenovávání nepoužíváme zažité názvy, využijme fantazii a dávejme pozor na správné skloňování a pravopis.

Pár tipů, co můžeme s pojmenovanými rostlinami dělat:

- Nejpovedenější názvy i s listy zavěsíme na nástěnku spolu s jejich botanickými názvy, a vytvoříme tak působilou koláž.
- Pokud se jeden list objeví vícekrát s různými názvy, nechme žáky, aby se dohodli na tom, který název se na rostlinu hodí nejlépe.
- Vytvoříme pro nové rostliny i vhodnou systematiku.
- Kromě názvu v češtině můžeme přidat i název v cizím jazyce.
- Dejme na konci hodiny žákům poznávačku, zda si nové druhy správně zapamatovali (jejich botanické názvy).

Podobnou aktivitu můžeme udělat i k tématu morfologie rostlin. Žáci najdou různé typy stonků, listů, květů apod. a vymýšlejí, jak by je nazvali. Následně jim prozradíme i správné názvy jednotlivých typů částí rostlin. ●

Zdroj: Zahrada, která učí

ANGLIČTINA VENKU

Neváhejte a začněte učit venku i angličtinu. Kromě rozvoje psychického i fyzického zdraví to pomáhá dětem zlepšovat pozornost, vzdělávací výsledky, motivaci k učení i vztahy ve třídě. V kontaktu s realitou se školní předměty přirozeně propojují ve smysluplný celek. Učení se můžeme „dotknout“. Na semináři *Angličtina venku* získáte praktické náměty pro výuku. Seminář pro učitele 1. stupně ZŠ v brněnské Lipce, na pracovišti Kamenná, je akreditovaný.

www.lipka.cz – kalendář akcí

STORYTELLING

Storytelling, vyprávění příběhů, představuje znovuobjevování hluboce zakořeněné tradice vyprávění, té nejprůrozanější lidské činnosti i umění zároveň. Vyprávíme všichni a často a tuto schopnost můžeme jako každou jinou rozvíjet, zdokonalovat a používat. Storytelling je sociální a kulturní aktivita sdílení příběhů, někdy s improvizací, divadelními scénami... Každá kultura má své vlastní příběhy nebo příběhy, které jsou sdíleny jako prostředek zábavy, vzdělávání, uchování kultury nebo vštěpování morálních hodnot. Klíčové prvky příběhů a vyprávění příběhů zahrnují děj, postavy a narativní hledisko. Storytelling – úvod do vyprávění příběhů najdete např. na metodickém portálu rvp.cz. Storytellingové dílny přednáškovně připravilo např. středisko ekologické výchovy Sever Horní Maršov či Ekocentrum Sosna v rámci projektu Sankofa (více v článku Bylo nebylo... v Bedníku 2020/4). Zabývá se jím občanské sdružení Storytelling, které pořádá dílny pod vedením mezinárodních lektorů a zapojuje se do tuzemských a mezinárodních projektů. Vytváří též podcast *Storáče*.

www.story-telling.cz

ENVIRONMENTÁLNÍ STORYTELLING

Martin Maudsley z Dorsetu v jižní Anglii je profesionální vypravěč příběhů. Vystupuje v divadlech a školách, na festivalech a venkově, kde se vypráví tradiční pohádky,

legandy a „Earthly Folk Tales“. Ve svých workshopech pro školní třídy se především zaměřuje na zvláštní místní podmínky a přírodní fenomény a podněcuje k psaní příběhů. Jako environmentální vypravěč příběhů podněcuje k výjimečnému zamyšlení se nad vztahem člověk – příroda a zprostředkovává environmentálně pedagogické obsahy. Na jeho webových stránkách najdete např. krátký jednoduchý příběh pro děti ze základních škol *The Man Who Married a Whale*.

<https://martinmaudsley.co.uk/>

EVROPSKÁ CENA PRO EKOLOGICKÉ ZAHRADNÍČENÍ

Cena *European Award for Ecological Gardening 2021* vyhlašuje Evropská zahradní asociace. Soutěž je určena zahradníkům, projektantům, obcím a místním úřadům, vzdělávacím institucím a spolkům všech evropských zemí. Přihlašují se již zrealizované projekty. České projekty zanechaly výraznou stopu v minulých ročnících. Terapeutická zahrada Chaloupky Baliny získala v roce 2015 třetí místo v kategorii „Ukázkových vzdělávacích a tematických zahrad“. O dva roky později Bylinková zahrada Lu & Tíře Chmelar ve Valticích dostala zvláštní cenu v kategorii „Návštěvnícké zahrady“ a mezi nominované projekty se probojovala Otevřená zahrada Brno. V roce 2019 získala zahrada společnosti dm navržená Janem Nussbauerem zvláštní cenu v kategorii „Firemních zahrad“. Mezinárodní odborná porota posuzuje projekty dle následujících kritérií: respektování přírody a biologické rozmanitosti, optimalizace ekologických procesů a metod v řízení zahrady, optimální ekologická péče a výběr rostlin v souladu s příslušným místem, zavádění inovativních a udržitelných myšlenek, zvyšování povědomí veřejnosti o ekologickém zahradnictví, sociální aspekty s modelovým charakterem. Přihlášky do soutěže můžete posílat do 31. 5. 2021.

<http://prirodnizahrada.eu>

PŘÍBĚHY ZAHRAD

V dokumentárním filmu *Příběhy zahrad* režisérky Ljuby Václavové provázejí nej-

krásnějšími zahradami Čech a Moravy Václav Čilek, Martin C. Putna, Zdeněk Lukeš, Markéta a Petra Veličkové. Zahrady byly od pradávna součástí naší kultury. Symbolizovaly biblický ráj, tedy bezpečný prostor, ohrazený od okolní nebezpečné přírody. Každá z člověkem založených zahrad má svůj příběh, který vypovídá nejen o rostlinách, ale především o svém zakladateli, kultuře a době, v níž vznikala. V příběhu času se do doby zahrad silně propisuje i další doba, která mění nejen vkus potomků tvůrce přírodní architektury, ale dokladuje i úctu či neúctu dalším generacím ke kulturním památkám, k nimž zahrady patří. Za obou totalitních režimů byla velká část našich zahrad poničena a nová, úspěšná, virtuální doba jim nevěnuje vždy dostatečnou pozornost. Tvůrci dokumentu tak hledají odpověď na otázku, jak dnes nespolehlivěji zachránit nejen přírodní, ale také kulturní dědictví, které zahrady představují.

Dokument je nabitý úžasnou atmosférou a třeba i tipy na výlety, ale především představuje krásný zážitek. Dá se zhlédnout na webu České televize.

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10943460296-pribehy-zahrad/>, upraveno (red)

SVOBODNÁ HRA V KNIZE

Jak nechat vyrůst radostné, odolné a samostatné děti? Justina a Petr Danišovi na tuto otázku odpovídají knihou *Svobodná hra*. Přispívají tak k hledání přirozeného dětství ve hře a venku. Příprava knihy pro ně a jejich čtyři děti znamenala tři roky práce, hraní, zkoušení, prožívání, focení, psaní...

KALENDÁŘ AKCÍ

Přehled chystaných akcí rozkliknete na:

www.skolni-zahrada.cz,
v záložce „síť zahrad“.

Na tomto webu funguje též mapa školních zahrad a zajímavých míst nejen v Česku a na Slovensku, ale i v dalších zemích, dále přehled sítě zahrad a jejich uzlových bodů. E-shop nabízí atlasy a klíče, publikace a metodiky, pomůcky k výuce i pěstitelským a řemeslným činnostem, didaktické hry... Prostřednictvím webu se též můžete přihlásit k odběru Školní zahrady v elektronické podobě.

Na 312 stranách kniha nabízí příběhy, principy, inspiraci; 850 fotek, 500 starterů a her, mezi nimiž najdete i řadu podnětů k rozvíjení jazykových a literárních dovedností.

<https://svobodnahra.cz/kniha/>

TIPY OD IVETY

Iveta Machátová, která se na středisku ekologické výchovy Chaloupky věnuje projektům pro přírodní a školní zahrady, doporučuje k tématu „příběhy“ následující publikace. Tam, kde neuvádíme odkaz, snadno knižky vyhledáte zadáním autora a názvu.

Cizojazyčné – jednoduchá angličtina, krásné ilustrace, jiný pohled na svět:

> Peter Brown – *The Curious Garden* [odkaz na 5minutové video čtení knihy s obrázky: <https://www.youtube.com/watch?v=6SHmN-WxYkU>; též existuje v německém překladu]

> Eric Carle – *The Tiny Seed*
> Laura Purdie Salas – *Water Can Be ... A Leaf Can Be* (video: <https://www.youtube.com/watch?v=Ijq0d0kx-Sw>)

České knižky, které děti milují:

> Michaela Fišarová – *Kamínek*
> Barbora Vajsejtlová – *O záhadném semínku*

> Leona Šťastná a Slávek Rydval – *Dubánci*

> Ludmila Bakonyi Selingerová – *O nebi a zemi aneb Meteorologické pohádky*

> Irena Gálová, Zdeňka Krejčová – *Jak přišly na svět pampelišky* (už pouze v antikvariátech)

> Milena Lukešová – *Holčička a děšť*

Klasika:

> Jiří Trnka – *Zahrada* (existuje též zvukové CD namluvené Karlem Högerem)

> Karel Čapek – *Zahradníkův rok*

(red)